

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра економічної кібернетики та прикладної економіки

Робоча програма навчальної дисципліни

Економічний ризик та методи його вимірювання

рівень вищої освіти другий (магістерський)

галузь знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини

спеціальність С1 Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізаціями)

освітня програма Економічна кібернетика

спеціалізація С1.01 Економіка

вид дисципліни обов'язкова

факультет економічний

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою економічного факультету

« 26 » серпня 2025 року, протокол № 18

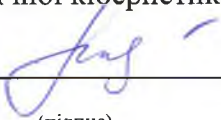
Розробники програми:

старший викладач кафедри економічної кібернетики та прикладної економіки **Віталіна ЗУБОВА**.

Програму схвалено на засіданні кафедри економічної кібернетики та прикладної економіки

Протокол від «26» серпня 2025 року № 1

Завідувач кафедри економічної кібернетики та прикладної економіки

 Тамара МЕРКУЛОВА
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Економічна кібернетика»

Гарант освітньо-професійної програми «Економічна кібернетика»

 Лідія ГУР'ЯНОВА
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією економічного факультету

Протокол від «26» серпня 2025 року № 1

Голова науково-методичної комісії економічного факультету

 Дар'я ЗАГОРСЬКА
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Економічний ризик та методи його вимірювання» складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини, спеціальність С1 Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізаціями), спеціалізація С1.01 Економіка, освітньо-професійна програма Економічна кібернетика.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни:

ознайомлення студентів з основами економіки в області системного аналізу категорії активного ризику різного спектру економічних проблем з використанням спеціальних економіко-математичних методів формування системи знань та практичних навичок з використання сучасних економіко-математичних методів та моделей при аналізах, розрахунках, прогнозах та прийнятті рішень в економічній діяльності.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

- вивчення теоретичних знань та набуття практичних навичок вимірювання економічного ризику в процесі прийняття економічних рішень;
- розширення та поглиблення знань про якісні та кількісні особливості економічних процесів з урахуванням ризику;
- оволодіння методологією та методикою побудови, аналізу та використання економіко-математичних методів, які враховують ризик;
- вивчення ряду найбільш типових прийомів моделювання та вимірювання ризику в процесі прийняття рішень.

1.3. Кількість кредитів: 4 кредити ЄКТС.

1.4. Загальна кількість годин: 120 годин.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
1-й	1-й
Лекції	
32 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	
	4 год.
Лабораторні заняття	
16 год.	
Самостійна робота, у тому числі	
72 год.	110 год.
Індивідуальні завдання	

1.6. Заплановані результати навчання

Компетентності:

ІК. Здатність визначати та розв'язувати складні економічні задачі та проблеми, приймати відповідні аналітичні та управлінські рішення у сфері економіки або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій за невизначених умов та вимог.

ЗК4. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

СК1. Здатність застосовувати науковий, аналітичний, методичний інструментарій для обґрунтування стратегії розвитку економічних суб'єктів та пов'язаних з цим управлінських рішень.

СК8. Здатність оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.

СК10. Здатність до розробки сценаріїв і стратегій розвитку соціально-економічних систем.

Результати:

ПРН4. Розробляти соціально-економічні проєкти та систему комплексних дій щодо їх реалізації з урахуванням їх цілей, очікуваних соціально-економічних наслідків, ризиків, законодавчих, ресурсних та інших обмежень.

ПРН9. Приймати ефективні рішення за невизначених умов і вимог, що потребують застосування нових підходів, методів та інструментарію соціально-економічних досліджень.

ПРН10. Застосовувати сучасні інформаційні технології та спеціалізоване програмне забезпечення у соціально-економічних дослідженнях та в управлінні соціально-економічними системами.

ПРН12. Обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання, враховуючи цілі, ресурси, обмеження та ризики.

ПРН13. Оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Ризик: терміни, поняття, вимірювання

Зміст і походження терміну «ризик». Оцінка наслідків ризику. Форми прояву ризику. Основні характеристики ризику в економіці. Економічна природа ризику. Об'єктивність прояву ризику. Вимірювання ризику.

Тема 2. Види ризиків та їх класифікація

Критерії класифікації ризиків. Класифікація ризику по рівню економічного управління, тривалості впливу, по сфері діяльності виробника, систематичності впливу. Підприємницький (комерційний) ризик. Основні фактори, що впливають на підприємницький ризик. Фінансові ризики та їх класифікація.

Тема 3. Випадкові величини та їх характеристики

Випадкова величина: основні поняття. Дискретні та неперервні випадкові величини. Функція розподілу випадкової величини. Властивості функцій розподілу. Функція щільності ймовірності. Характеристики випадкової величини. Математичне очікування $M(X)$. Середньоквадратичне відхилення. Основні властивості математичного очікування та дисперсії.

Тема 4. Закони розподілу випадкової величини.

Дискретні випадкові величини. Геометричний закон розподілу. Біноміальний розподіл. Розподіл Пуассона. Безперервні випадкові величини. Експоненціальний розподіл. Нормальний закон розподілу. Загальні властивості розподілів випадкових величин. Закон великих чисел. Нерівність Чебишева. Теорема Бернуллі.

Тема 5. Прийняття рішень в умовах невизначеності. Основні поняття теорії ігор.

Поняття гри як математичної моделі. Класифікація ігор. Аналіз платіжних матриць. Мажорювання. Принципи рішення матричних антагоністичних ігор. Рівновага Неша. Графічне рішення матричних антагоністичних ігор. Кооперативні і некооперативні ігри.

Тема 6. Прийняття рішень в умовах невизначеності і ризику.

Ігри з «природою». Матриця ризиків. Критерії прийняття рішень в умовах невизначеності. Критерії прийняття оптимальних рішень: Лапласа, Вальда, Гурвиця, Севіджа, Байеса, Ходжена-Лемана. Критерії прийняття рішень в умовах ризику. Вибір оптимальної стратегії розвитку фірми в умовах ризику та невизначеності.

Тема 7. Прийняття рішень за допомогою методу «Дерево рішень».

Метод «Дерево рішень». Структура дерева рішень. Формалізація завдання вибору за допомогою однорівневого дерева рішень. Завдання вибору з однорівневим деревом рішень.

Тема 8. Суб'єктивне ставлення до ризику. Функція корисності Неймана-Моргенштерна

Аксіоми раціонального вибору. Функція корисності раціонального агента. Ставлення до ризику. Детермінований еквівалент гри. Концепція корисності. Пріоритети та їх числове відображення. Сподівана корисність. Премія за ризик. Поведінка суб'єкта господарювання в залежності від його ставлення до ризику. Несхильність та схильність до ризику. Нейтральність до ризику. Функція схильності – несхильності до ризику. Алгоритм побудови функції корисності. Визначення вартості зразкової інформації. Аналіз ризику за допомогою функції корисності. Відмова від ризику по розміру його наслідків.

Тема 9. Методи зниження підприємницьких ризиків.

Внутрішні механізми нейтралізації фінансових ризиків. Уникнення та лімітування ризику. Хеджування. Хеджування на підвищення. Хеджування на зниження. Хеджування з використання ф'ючерсних контрактів. Хеджування з використання опціонів. СВОП операції. Диверсифікація, страхування і самострахування ризику.

Тема 10. Хеджування за допомогою опціонів.

Опціони і їх види. Економічний сенс хеджування. Часткове та повне хеджування. Види опціонів. Механізм хеджування. Коефіцієнт хеджування. Ціна опціону.

Тема 11. Хеджування за допомогою ф'ючерсних контрактів.

Ф'ючерсні контракти і їх особливості. Ознаки ф'ючерсних контрактів. Види ф'ючерсів. Товарні ф'ючерсні контракти. Фінансові ф'ючерсні контракти. Технологія хеджування. Довгий хедж. Короткий хедж. Коефіцієнт хеджування.

Тема 12. Концепція ризикової вартості (Value-at-risk – VAR).

Розвиток концепції ризикової вартості в історичному руслі. Основні поняття концепції ризикової вартості. Етапи розрахунку VAR. Основні параметри для розрахунку величини VAR. Методи розрахунку VAR. Аналітичний метод. Метод історичного моделювання. Метод статистичного моделювання.

Тема 13. Моделювання ризиків за допомогою когнітивних карт .

Математичне представлення когнітивних моделей. Знаковий граф. Когнітивне моделювання. Когнітивне об'єднання. Когнітивна методологія. Когнітивні карти. Знаковий орфограф. Зважений знаковий орфограф. Найпростіший функціональний граф. Параметризований векторний функціональний граф. Сценарне моделювання.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Ризик: терміни, поняття, вимірювання	8	2		1		5	6	1				5
Тема 2. Види ризиків та їх класифікація	8	2		1		5	6	1				5
Тема 3. Випадкові величини та їх характеристики	8	2		1		5	5					5
Тема 4. Закони розподілу випадкової величини	11	4		2		5	7	1				6
Тема 5. Прийняття рішень в умовах невизначеності. Основні поняття теорії ігор	8	2		1		5	6					6
Тема 6. Прийняття рішень в умовах невизначеності і ризику	8	2		1		5	11	1				10
Тема 7. Прийняття рішень за допомогою методу «Дерево рішень».	11	4		2		5	12		1			11

Тема 8. Суб'єктивне ставлення до ризику. Функція корисності Неймана-Моргенштерна	11	4		2		5	10					10
Тема 9. Методи зниження підприємницьких ризиків.	8	2		1		5	12		1			11
Тема 10. Хеджування за допомогою опціонів.	8	2		1		5	11	1				10
Тема 11. Хеджування за допомогою ф'ючерсних контрактів.	11	2		1		8	12		1			11
Тема 12. Концепція ризикової вартості (Value-at-risk – VAR).	10	2		1		7	10					10
Тема 13. Моделювання ризиків за допомогою когнітивних карт .	10	2		1		7	12	1	1			10
Усього годин	120	32		16		72	120	6	4			110

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Ризик: терміни, поняття, вимірювання	1	
2	Види ризиків та їх класифікація	1	
3	Випадкові величини та їх характеристики	1	
4	Закони розподілу випадкової величини	2	
5	Прийняття рішень в умовах невизначеності. Основні поняття теорії ігор	1	
6	Прийняття рішень в умовах невизначеності і ризику	1	
7	Прийняття рішень за допомогою методу «Дерево рішень».	2	1
8	Суб'єктивне ставлення до ризику. Функція корисності Неймана-Моргенштерна	2	
9	Методи зниження підприємницьких ризиків.	1	1

10	Хеджування за допомогою опціонів.	1	
11	Хеджування за допомогою ф'ючерських контрактів.	1	1
12	Концепція ризикової вартості (Value-at-risk – VAR).	1	
13	Моделювання ризиків за допомогою когнітивних карт .	1	1
	Разом	16	4

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Підготовка до лекцій	10	10
2.	Виконання домашнього завдання	20	30
3.	Підготовка до контрольних робіт	20	30
4.	Консультації з викладачем	11	20
5.	Робота з літературою та електронними виданнями	11	20
	Разом	72	110

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальні науково-дослідні завдання не передбачені навчальною програмою на 2025/2026 навчальний рік, однак окремі студенти заохочуються до науково-дослідницької роботи та підготовки доповідей на наукових конференціях.

7. Методи навчання

Проведення лекційних, практичних занять з використанням пояснювально-ілюстративних матеріалів та технологій дистанційного навчання.

Виконання лабораторних та контрольних робіт.

Застосування інноваційних технологій електронного навчання.

Також передбачена самостійна робота з можливістю консультацій з викладачем, e-learning за окремими темами.

8. Методи контролю

1. Контроль на практичних заняттях.
2. Виконання контрольних та індивідуальних завдань.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль						Залік				Сума
КР1			КР2		Разом	Т	Пр		Разом	
31	32	33	31	32		Т1	31	32		
10	15	15	10	10	60	20	10	10	40	100

КР1, КР2 – контрольні роботи.

31, 32, 33 –задачі поточного контролю.

Т – теоретична частина заліку.

Т1 –тест.

Пр – практична частина заліку.

31, 32 –залікові задачі.

Виконання контрольної роботи 1 передбачає розв'язання 3 задач двох рівнів складності:

- 1 задача – 1 рівень складності (10 балів)
- 2 та 3 задача – 2 рівень складності (по 15 балів кожна).

До контрольної роботи допускаються студенти, які відвідали не менше 90% аудиторних занять.

Контрольна робота містить питання наступних тем:

- Ризик: терміни, поняття, вимірювання
- Види ризиків та їх класифікація
- Випадкові величини та їх характеристики
- Закони розподілу випадкової величини
- Прийняття рішень в умовах невизначеності і ризику
- Прийняття рішень в умовах невизначеності. Основні поняття теорії ігор

Реальні результати поточної практичної підготовки на основі виконання студентами контрольної роботи оцінюються відповідно до балів та критеріїв, які наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Бали та критерії оцінювання знань за контрольну роботу

Кількість балів	Практичне завдання
35-40	Глибоке засвоєння студентом матеріалу тем, що увійшли до контрольної роботи, достатньо чітке володіння понятійним апаратом, методами, методиками, вміння використовувати їх для рішення конкретних задач. Оформлення результатів є логічним, послідовним та охайним. Продемонстровано методичну й технологічну грамотність. Методичні рішення обгрунтовано. Оформлення рішення задачі правильне.
25-34	Повне засвоєння студентом програмного матеріалу та наявне вміння орієнтуватися в ньому; усвідомлене застосування знань для виконання дослідження при наявності незначних помилок, коли методичний підхід до вирішення задачі є правильним, але допущені окремі помилки у розрахунках певних показників, або не зовсім повні висновки за отриманими результатами виконання дослідження. Оформлення результатів є послідовним та охайним. В контрольній роботі присутні деякі методичні та технологічні помилки, а також помилки в оформленні рішення задачі. Методичні рішення обгрунтовано частково.
15-24	Часткове вміння студента застосовувати теоретичні знання для виконання дослідження в рамках обраної теми; завдання в основному виконані, але при виконанні студент без достатнього розуміння застосовує навчальний матеріал, припускається суттєвих помилок, стикається з труднощами у розумінні основних положень. Оформлення результатів є охайним. Наявність значної кількості методичних і технологічних помилок, а також значних помилок в оформленні результатів розрахунків.
1-14	Студент поверхово опанував програмний матеріал, стикається зі значними труднощами у розумінні основних положень матеріалу та їх застосування на практиці; практичне завдання не виконано взагалі або має місце його часткове виконання з грубими помилками. Оформлення результатів не охайне. Присутня методична й технологічна неграмотність. Неправильне оформлення результатів розрахунків.

Виконання контрольної роботи 2 передбачає розв'язання 2 задач однакового рівня складності (максимально 10 балів за кожну задачу):

До контрольної роботи допускаються студенти, які відвідали не менше 90% аудиторних занять.

Контрольна робота містить питання наступних тем:

- Прийняття рішень за допомогою методу «Дерево рішень».
- Суб'єктивне ставлення до ризику. Функція корисності Неймана-Моргенштерна
- Методи зниження підприємницьких ризиків.
- Хеджування за допомогою опціонів
- Хеджування за допомогою ф'ючерсних контрактів

Реальні результати поточної практичної підготовки на основі виконання студентами контрольної роботи оцінюються відповідно до балів та критеріїв, які наведені в табл. 2.

Таблиця 2

Бали та критерії оцінювання знань за контрольну роботу

Кількість балів	Практичне завдання
15-20	Глибоке засвоєння студентом матеріалу тем, що увійшли до контрольної роботи, достатньо чітке володіння понятійним апаратом, методами, методиками, вміння використовувати їх для рішення конкретних задач. Оформлення результатів є логічним, послідовним та охайним. Продемонстровано методичну й технологічну грамотність. Методичні рішення обґрунтовано. Оформлення рішення задачі правильне.
10-14	Повне засвоєння студентом програмного матеріалу та наявне вміння орієнтуватися в ньому; усвідомлене застосування знань для виконання дослідження при наявності незначних помилок, коли методичний підхід до вирішення задачі є правильним, але допущені окремі помилки у розрахунках певних показників, або не зовсім повні висновки за отриманими результатами виконання дослідження. Оформлення результатів є послідовним та охайним. В контрольній роботі присутні деякі методичні та технологічні помилки, а також помилки в оформленні рішення задачі. Методичні рішення обґрунтовано частково.
5-9	Часткове вміння студента застосовувати теоретичні знання для виконання дослідження в рамках обраної теми; завдання в основному виконані, але при виконанні студент без достатнього розуміння застосовує навчальний матеріал, припускається суттєвих помилок, стикається з труднощами у розумінні основних положень. Оформлення результатів є охайним. Наявність значної кількості методичних і технологічних помилок, а також значних помилок в оформленні результатів розрахунків.
1-4	Студент поверхово опанував програмний матеріал, стикається зі значними труднощами у розумінні основних положень матеріалу та їх застосування на практиці; практичне завдання не виконано взагалі або має місце його часткове виконання з грубими помилками. Оформлення результатів не охайне. Присутня методична й технологічна неграмотність. Неправильне оформлення результатів розрахунків.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	зараховано
70-89	
50-69	
1-49	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література

1. Andren N. Exposure-based Cash-Flow-at-Risk under Macroeconomic Uncertainty [Електронний ресурс] / N. Andren, H. Jankensgard, L. Oxelheim // Forthcoming in Journal of Applied Corporate Finance. – 2005. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ifn.se/Wfiles/w>.
2. Group of Trirty Global Derivatives Study Group. Deravatives: practices and principles [Електронний ресурс] / Group of Trirty Global Derivatives Study Group // Washington. D.C. – 1994. – Режим доступу до ресурсу: <http://group30.org/images/uploads/publicat>.
3. Hunt E.B. Experiments in Induction / Hunt E.B., Marin J., Stone P.. – NewYork: AcademicPress, 1966. – 247 с.
4. Manganelli S. Value at risk models of finance / S. Manganelli, R. Engle. // European Central Bank. – 2001. – №75..
5. Morgan J. P. Rismetriks [Електронний ресурс] / J. P. Morgan // Technical Document. – 1995. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.msci.com/documents/10199/5915b101-4206-4ba0-ae2-3449d5c7e95a>.
6. Yamai Y. Comparative analyses of expected shortfall and value-at-risk under market stress / Y. Yamai, T. Yoshiba. // Bank of Japan. – 2002. – №20. – С. 57–86.
7. Азаренкова Г.М. Аналіз моделювання і управління ризиком (в схемах та прикладах): навч. посіб./ [Азаренкова Г. М.]. - Львів: Новий Світ-2000, 2011. - 240 с.
8. Артм-Дрогомирецька З. Б., Негрей М. В. Економічний ризик: навч.-метод. посіб. - Л.: Магнолія 2006, 2013. - 320 с.
9. Бакланова К. О. Проблеми управління відсотковим ризиком комерційного банку [Електронний ресурс] / К. О. Бакланова. – Режим доступу : http://masters.donntu.edu.ua/2003/fem/baklanova_k/library/library/doklad_odessa.html
10. Банківська безпека: навч. посіб./ [Вовчак О. Д., Самура Ю. О., Сидоренко В. А. та ін.]. - К.: Знання, 2013. - 237 с.
11. Блудова Т., Гармидаров П. До питання управління відсотковим ризиком//Вісник Національного банку України.-2004.-№10.– С.34-35. 15. Бондаренко Л.А. Побудова системи ризик - менеджменту в комерційному банку//Фінанси України. - 2003.- №9. – С.85-93.
12. Благодир Я. Я. Управління кредитними ризиками на основі удосконалення їх оцінки [Текст] : автореф. дис. канд. екон. наук : спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» / Я. Я. Благодир – Львів : ЛНУ, 2006 – 24 с.
13. Вітлінський В. В. Аналіз, моделювання та управління економічним ризиком [Текст] : навч.-метод. посіб. / В. В. Вітлінський, П. І. Верченко. – К. : КНЕУ, 2000. – 292 с.

14. Вітлінський В.В., Наконечний С.І. Ризик у менеджменті. – К.: Борисфен-М, 1996. – 336 с.
15. Вітлінський В.В. Моделювання економіки. – К.: КНЕУ, 2003 – 408 с.
16. Вітлінський В.В., Верченко П.І., Наконечний Я.С., Сігал А.В. Економічний ризик: ігрові моделі: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2002 – 446 с.
17. Вітлінський В.В., Пернарівський О.В., Наконечний Я.С., Великоіванено Г.І. Кредитний ризик комерційного банку: Навч. посіб. (реком. МОН України). – К.: Знання, 2000. – 226 с.
18. Вітлінський В.В., Великоіваненко Г. І. Ризикологія в економіці та підприємстві: Монографія. – К.: КНЕУ, 2004. – 480 с..
19. Донець Л.І. Економічні ризики та методи їх вимірювання: Навчальний посібник.- К.: Центр навчальної літератури, 2006.- 312 с.
20. Заярна Н. М. Інвестиційний ризик та його кількісна оцінка [Електронний ресурс] / Н. М. Заярна, А. А. Гузеєва. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltu/16_6/282_Zajarna_16_6.pdf. – 15.04.2011.

Допоміжна література

1. Івченко І.Ю. Економічні ризики: Навч. посіб.- К.:ЦУЛ, 2004.- 304 с.
2. Ілляшенко С.М. Економічний ризик: Навчальний посібник. - 2-ге вид., доп. перероб. - К.: Центр навчальної літератури, 2004. - 220 с.
3. Камінський А.Б. Економічний ризик та методи його вимірювання: Навч. посіб. - К.: Вид. дім „Козаки”, 2002. - 120 с.
4. Коваленко В. В. Фінансові ризики та шляхи їх мінімізації (правовий аспект)/ [Коваленко В. В.]. - К.: Знання, 2011. - 319 с.
5. Коваль О. П. Ризики, загрози, пріоритети та наслідки реформування пенсійної системи України: аналіт. доп. - К.: НІСД, 2012. - 112 с.
6. Кравчук В.В. Базельські угоди: новий етап розвитку міжнародної системи оцінки ризиків//Фінанси України.-2004.-№6.- С.121-128.
7. Лук'янова В.В. Економічний ризик [Текст]. Навч. посібник / В.В.Лук'янова, Т.В.Головач. - К.: Академвидав, 2007. - 464 с.
8. Матвійчук А.В. Аналіз і управління економічним ризиком: Навч. посібник.- К.: Центр навчальної літератури, 2005.- 224 с.
9. Останкова Л. А., Шевченко Н. Ю. Аналіз, моделювання та управління економічними ризиками: навч. посіб. - К.: ЦУЛ, 2011. - 256 с.
10. Пікус Р. В. Управління фінансовими ризиками: навч. посіб./ [Пікус Р. В.]. - 2-ге 14 вид., випр. - К.: Знання, 2011. - 598 с.
11. Потійко Ю. Теорія і практика управління різними видами ризиків у комерційних банках//Вісник Національного банку України. - 2004.-№4.- С. 58-60.
12. Примостка Л. О. Банківські ризики: теорія та практика управління [Текст] : монографія / Л. О. Примостка, О. В. Лисенюк, О. О. Чуб; Мін-во освіти і науки України, ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана». – К. : КНЕУ, 2008. – 456 с.
13. Примостка Л. О. Управління банківськими ризиками [Текст]: навч. посіб. / Мінво освіти і науки України, ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана»; ред. Л. Примостка. – К. : КНЕУ, 2007. – 600 с.
14. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент у банку [Текст] : підруч. / Л. О. Примостка. – К. : КНЕУ, 2004. – 468 с.
15. Принципи ефективного управління ліквідністю у банківських установах [Електронний ресурс] / Базельський комітет з банківського нагляду. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/Bank_supervision/Risks/index.htm. – 12.03.2011.
16. Принципи управління ризиком процентної ставки [Електронний ресурс] / Базельський комітет з питань банківського нагляду. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/Bank_supervision/Risks/07.pdf.

17. Романенко Л.Ф., Коротеєва А.В. Ризики у банківській діяльності//Фінанси України.-2003.-№5.- С.121-127.
18. Сорока П. М., Сорока Б. П. Аналіз, моделювання та управління ризиками: навч. посіб. - К.: Університет «Україна», 2011. – 270 с.
19. Сулим М. В., Пенцак О. С. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків: підручник. - Л.: Новий Світ-2000, 2011. – 330 с.
20. Ястремський О.І. Основи теорії економічного ризику: Навч. посібник для студентів екон. спец. навч. закладів. - К.: „АртЕк", 1997. - 248 с.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Risk Management. Доступ: <https://www.coursera.org/specializations/risk-management>
2. Introduction to Risk Management. Доступ: <https://www.coursera.org/learn/introduction-to-risk-management>
3. Operational Risk Management: Frameworks & Strategies. Доступ: <https://www.coursera.org/learn/operational-risk-management>
4. Cybersecurity Risk Management Framework. Доступ: <https://www.coursera.org/specializations/cybersecurity-risk-management-framework>